
Kyrkomötet Samhälls- och kulturutskottets betänkande 2019:2

Profetisk diakoni

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2019:25 som vill uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram ett kunskapsunderlag om den profetiska diakonin på lokal och regional nivå. Utskottet menar att tillräcklig kunskap redan finns och föreslår därför kyrkomötet att avslå motionen.

Till betänkandet finns en reservation.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2019:25.

Motionens förslag

Motion 2019:25 av Mats Ershammar, Profetisk diakoni

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram ett kunskapsunderlag om den profetiska diakonin på lokal och regional nivå inom Svenska kyrkan och återkomma med en redovisning av arbetets resultat.

Bakgrund

Ordet diakoni kommer från det grekiska ordet diakonia, som betyder tjänst eller tjänande. Det har bara använts i Svenska kyrkan under de senaste århundradena. Det är ett teologiskt begrepp för en del av kyrkans identitet och uppdrag som enligt 2 kap. 1 § kyrkoordningen är en del av församlingens grundläggande uppgift att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission.

Varje kristen och varje församling har fått i uppdrag att omsätta kristen tro i handling genom omsorg om medmänniskan och skapelsen. Detta uppdrag kallas diakoni. I ett biskopsbrev om diakoni, 2015, beskrivs bakgrund, motiv och visioner för kyrkans diakoni på tjugohundratalet. Biskoparna skriver följande om diakoni.

Diakoni uttrycker kristen tro genom kärlek, omsorg och solidaritet med medmänniskor och med hela skapelsen. Där livet hotas frigör diakoni livskraft. Kyrkans diakoni är alltid i grunden ett gensvar på Guds diakoni, både i den enskilde kristnes liv och i kyrkan som gemenskap. (s. 8)

[...]

Diakoni är en fundamental del av den kristna människans pilgrimsfärd genom livet. Därför är den viktig inte bara i den enskildes liv utan också i de döptas gemensamma liv i församlingens gemenskap. Kyrkoherde

och kyrkoråd har ett gemensamt ansvar för att strategi och resurser finns för församlingens diakonala arbete. (kyrkoordningen 5 kap. 2 §). (s. 30)

Kyrkostatistiken som den nationella nivån samlar in varje år visar att den diakonala verksamheten i Svenska kyrkan ökar från 562 405 diakonala kontakter 2015 till 721 729 kontakter 2018. Statistiken samlas in på två områden. Den ena är uppsökande diakonal verksamhet och den omfattar besök på sjukhus, gruppboende eller annan institution samt hembesök. Den andra är kontakttillfällen och med det avses antal tillfällen under året som personer tagit kontakt med församlingens medarbetare och efterfrågar råd, bistånd eller stöd.

Däremot minskar antalet anställda diakoner. Enligt den matrikel för Svenska kyrkan som Verbum förlag ger ut har antalet diakontjänster minskat med 10 procent sedan 2014, från 1 178 år 2014 till 1 051 år 2019.

Nationell nivå har tillsammans med Västerås, Luleå och Göteborgs stift tagit fram *Vägledning för diakoni, teori, praktik och verksamhetsutveckling i församling*. Den är tänkt att fungera som ett stöd för förtroendevalda, anställda och ideella medarbetare i församlingar/pastorat inom Svenska kyrkan. I vägledningen presenteras diakonitriangeln som är en modell för diakoniförståelse. Tanken med diakonitriangeln är att alla delar i triangeln behöver finnas med i församlingen diakonala arbete. Diakonitriangeln består av fyra delar där mitten illustrerar diakonins identitet och sidorna de tre grundläggande aspekterna av hur diakoni kan utövas, genom förhållningssätt, verksamheter och genom de människor som utövar diakoni.

Kyrkans diakoni har också en viktig uppgift i att förstå och möta den enskildes behov och att stärka människors möjligheter att ta eget ansvar och tala för sig själva. Men den eller de som befinner sig i underläge i vårt samhälle har ofta svårt att ta plats i samhället. Därför är det också en viktig diakonal uppgift att identifiera och sätta ord på strukturer som ökar människors utsatthet eller minskar deras möjlighet att förändra sin situation. Ibland har uppgiften att ge röst åt utsatthet kallats profetisk eller politisk diakoni. I ett biskopsbrev om diakoni skriver biskoparna.

Denna viktiga sida av kyrkans diakonala verksamhet bör utföras med urskiljning och eftertanke. I församlingens strategiska planering är det viktigt att det finns en öppenhet för denna funktion i församlingsdiakonin. Det kan handla om att formulera sig offentligt i olika sammanhang, men det kan också vara fråga om att i handling visa att det finns alternativa metoder eller verksamhetsformer. (s. 41)

Idag finns inget samlat kunskapsunderlag kring den profetiska diakonin hos församlingar och stift. Det som mäts är verksamhetsstatistik med antal kontakter inom diakonin. I den kommande inomkyrkliga mätningen *Kyrkbussen* införs i år en diakonimatrix som ska ge möjlighet till att följa upp det diakonala arbetet utifrån *Vägledning diakoni*.

På senare tid har ett flertal böcker i ämnet utkommit. Bland annat boken *Som en rörelse*, Verbum förlag, som lyfter olika perspektiv av det diakonala området och ger röst åt många personer. Diakonerna Karin Ahlqvist och Charlotte Säll har här sammanställt erfarenheter från det vardagliga arbetet inom Svenska kyrkan.

Ninna Edgardh skriver i boken *Diakonins kyrka*, Verbum förlag, om diakonins kyrka som samlar hundratusentals arbetstimmar i tjänst för andra. Den sticker och syr, serverar soppa och höjer sin röst mot orättvisor. Det är en kyrka präglad av omsorg, en tjänande kyrka, som rör sig i marginaler som få väljer frivilligt. Därtill bärs den upp i huvudsak av kvinnor.

Diakonen Anna Ardin menar i sin bok *Politisk och profetisk diakoni*, Argument förlag att det finns gott om politisk diakoni som bedrivs genom församlingarnas vardagsarbete och vill i sin bok synliggöra och fördjupa insikterna kring detta arbete.

Stockholm stift har i sitt projekt *Diakonins strukturer* genomfört en empirisk studie av församlingsdiakonin i tre församlingar. Studien pekar bland annat på utmaningar att arbeta vidare med som exempelvis:

- ◆ Vilka vänder sig församlingens diakonala verksamheter till och görs aktiva prioriteringar av församlingens resurser i tillräckligt stor utsträckning?
- ◆ Hur kan styrning och ledning, dvs. kyrkoråd och kyrkoherde, få ökad kunskap om diakoni så att de tillsammans med församlingens diakoner och diakonimedarbetare kan göra dessa prioriteringar?
- ◆ Hur kan tydliga prioriteringar och arbetsbeskrivningar skapa goda förutsättningar för att människor ska kunna erbjudas ett gott stöd för sina liv?

Studien har lett fram till ett projekt som pågår 2018–2020 som vill tillvarata studiens resultat för att främja församlingarnas diakonala arbete.

Det finns även annan forskning inom området. Bland annat *Caring to Know or Knowing to Care? Knowledge Creation and Care in Deacons' Professional Practice in the Church of Norway*, där forskaren Marianne Rodriguez Nygaard undersöker kopplingen mellan praktik och kunskapsbyggande hos diakoner inom norska kyrkan. Nationell nivå planerar också att genomföra en forskningsöversikt inom diakoni.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2019:25.

Utskottet konstaterar att diakoni är en central del av kyrkans identitet och uppdrag och det är viktigt att lyfta fram den profetiska diakonin som ibland ifrågasätts. När kyrkan lyfter fram de utsattas röst i samhällssamtalet får kyrkan ofta kritik för att vara för politisk och ha lämnat sitt uppdrag, men den profetiska diakonin är en viktig del av kyrkans uppdrag.

Utskottet konstaterar att det redan finns kunskap inom området och mer är på väg. Utskottet ser fram emot den i bakgrunden nämnda kommande forskningsöversikten. Det handlar snarare om att omsätta den kunskapen till handling än behov av att ta fram ytterligare kunskapsunderlag. Utskottet föreslår därför kyrkomötet att avslå motion 2019:25.

Uppsala den 3 oktober 2019

På Samhälls- och kulturutskottets vägnar

Sofia Rosenquist, ordförande

Mattias Nihlgård, sekreterare

Beslutande: Sofia Rosenquist, ordförande, Anton Härder, Cecilia Clausen, Birgitta Lindén, Olle Rydell, Ellen Leijen, Anders Brunnstedt, Boel Johansson, Birgit Kullingsjö, Mikael Eskilander, Anna-Karin Westerlund, Gunilla Eldebro, Tomas Rosenlundh, Elisabeth Sandlund och Marja Hillerström.

SK 2019:2

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Ann-Christine Rosengren, Gunilla Lundström, Daniel Larson, Carl Johan Karlsson, Lena Arman, Sofia Särdaqvist, Ulla-Britt Holmér, Ann-Kristin Jonäng, Eva-Mai Mineur Tynong, Bengt Olsson och Satu Rekola.

Biskoparna Åke Bonnier och Andreas Holmberg har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Vi reserverar oss mot beslutet till förmån för motion 2019:25.

Anna-Karin Westerlund och Gunilla Eldebro